

B. ZAHRANIČNÍ.

Mimoparlamentní režim v Německu. — Polsko-německé napětí a revisionistický blok. — Třetí revise reparací. — Rakouská vládní krise. — Finanční skandál ve Francii. — Politický monstreproces v Rusku. — Spojené státy indické.

Německá vláda zařídila se již bez valného údivu a vzrušení veřejnosti na trvalou vládu § 48. Nouzová opatření prošla říšskou radou a byla by snad prošla i říšským sněmem. Jakmile se však ukazovaly nesnáze v koalici a možnost velkých průtahů, vyhnul se kancléř úskalím takové situace, jimiž dříve s nasazením veškeré obratnosti a energie proplouval jednoduchým podpisem presidenta republiky. Bez hrozeb a bez předběžného ohlášení a také bez následků. To může býti přirozeně pro příště nebezpečné. Vláda navykne si lehce na tak pohodlnou diktaturu, do níž se snadno vklouzne, ale z níž je tím těžší se dostat. Je to ovšem *diktatura tak zv. osvícená*, která hledí zachovati střední linii a spokojuje se s minimem nezbytného, nezneužívá moci, dbá nestrannosti. Něco takového nebylo by možno ostatně jinak, než za tichého souhlasu sociální demokracie. Ale právě tato bezděčná protekce leviče dráždí pravicové živly koaliční a činí je ve vládě nespokojenými. Právě proto musil podati demisi zástupce hospodářské strany v kabinetu dr. Bredt, a *národní socialisti* vystoupili s ironickým votem důvěry Brüningovi po ohlášení jeho nového absolutistického kroku, aby způsobili socialistům nesnáze. Úspěch tohoto hnutí, které mísí momenty nacionální a sociální v nejsvůdnější demagogii, nedosáhl jak se zdá ještě vrcholu. Všechny doplňovací volby, které se kde v poslední době v Německu konaly, vykazují ohromný příliv hitlerovských hlasů, který nemá prostě obdoby v historii politického stranictví. Vypadá to, jako by voličstvo bylo pozbylo veškeré důvěry k starším politickým útvarům a očekávalo zázraky od nových spasitelů národa. Přitom jsou zde již neklamné známky *Hitlerových rozpaků*. Vůdce národních socialistů začíná si uvědomovat, že se budou od něho vyžadovat záhy činy, že se nevyhne odpovědnosti, a hledí se tudíž včas krýti, pojistit si možnost ústupu. Mluví velmi státnicky a počíná *přenášet důraz z nacionalismu na socialismus*. Dokonce připouští možnost určité spolupráce se sociální demokracií. Je si vědom, že sociálně-demokratický blok zůstane v jádře nedotčen jakoukoli vlnou, která ostatně může býti vyhnána do výše jen dočasnou náladou. *Německo prožívá nesporně těžkou duševní krizi*, která je zaviněna snad ještě více nežli poštváním nacionalismu hospodářskými nesnázemi a skutečnou bídou v širokých vrstvách. Je však příznačno, že *netěží z toho již komunismus*, aspoň ne do té míry, jak by se bylo dříve považovalo za samozřejmé, nýbrž že jeho funkci přejímá směr orientovaný národně. V tom je veliký příznak doby. A opět nejen pozitivní nýbrž i negativní. Masy nejsou jen nacionálnější, jsou také na druhé straně méně socialistické ve smyslu víry v bezprostřednost a účinnost sociální revoluce. Komunismus ztratil značnou část své přitažlivosti a síly v masách.

Za takových okolností je opravdu uměním v Německu vládnouti. Brüning a jeho spolupracovníci, Dietrich pro finance a Curtius v zahraničním úřadě, kolísají mezi politickým rozumem, jehož se nechtějí zřici, a vášní, kterou jsou oživeny davy. Zachovávají beze změny hlavní linii, ale každou chvíli musí učiniti ústupek »národnímu hnutí« výpadem v tu nebo onu stranu. *Německé podráždění je stupňováno ještě podrážděním na druhé straně hranice, v polském Horním Slezsku*, kde strana Korfantyho vystupovala proti Němcům s jistou brutalitou při posledních volbách. Německý konsul v Katovicích referoval obsírně o skutečných i domnělých násilnostech a přehmatech a říšská vláda učinila věc předmětem oficiální stížnosti přímo u Rady Společnosti národů, která se bude hornoslezskou otázkou zabývat ve své lednové schůzi. Možno říci, že Němcům nepřišly tyto události na východním pomezí nevhod, poněvadž chtějí udržovat právě zde stále živou frontu, aby měli příležitost uplatnit svůj požadavek revise versailleské smlouvy. Ve svém posledním zahraničním exposé učinil ministr Curtius z revisionismu na východě přímý programový článek tak, jako by to byla již hotová aktualita. Němci spojují myšlenku na *revisi hranice prusko-polské* se svou snahou po dosažení *rovnosti ve výzbroji* a obě považují za dobré právo, které mohou odvodit z mírových smluv samých. To je ostatně stará myšlenka Strese-

mannova, která jej vedla do Locarna. Francouzové měli být uspokojeni pojištěním jejich hranice západní, aby zato se desinteresovali na východě. Bdělostí pražského a varšavského kabinetu podařilo se zabránit tomuto nebezpečí tím, že Německo bylo donuceno dáti určité záruky i pro zachování míru na jihu a na východě, ale zadní vrátka pokojného revisionismu zůstala zde otevřena. Dnes si patrně v Berlíně již myslí, že doba uztrává. V Ženevě chystá se rozhodná konference odzbrojovací, což bude velkou příležitostí k rozvinutí základních problémů. Podle německého výkladu příslušných článků mírových smluv musí *ostatní státy snížit své zbrojení na míru Německu předepsanou nebo to bude osvobozeno od speciálních předpisů páté části mírové smlouvy versailleské* a bude moci zbrojit na míru normální. Žádná z těchto eventualit nejeví se dnes ani možná, ani žádoucí. Právě z toho důvodu, že je zde vyložená nespokojenost se současným politickým stavem Evropy, nespokojenost, kterou projevuje hlasitě nejen malé Maďarsko a poražené Německo, nýbrž i *fašistická Itálie*, třebaže patří také ke státům vítězným. Prakticky ukáže se tedy taková konstelace, že bude nutno provést chirurgický zásah raději dříve než později. *Otázka revisionismu* bude se musit projednat, ať již tak či onak, nežli odzbrojení bude moci být reálně vzato v úvahu. Již dnes pozorujeme docela určitou *formaci všech států*, které na věci mají zájem. Iniciativa náleží zde nesporně *Mussolinimu*, jehož diplomacie již po léta osvědčuje obratnost lepší věci hodnou ve výrobě bloků co nejvíce nesourodých, spojených však jedinou myšlenkou revise, po případě odvety.

Do Berlína poslal prozatím *maďarského ministerského předsedu hraběte Bethlena*, který pod záminkou ulehčení jednání o obchodní smlouvu prodebatoval s německými státníky zajisté hlavně otázku společného postupu v ústředním problému evropském. Byla také oficielně konstatována *paralelnost zájmů a cest* obou států, poněvadž slovo blok má ráz agresivní, jemuž se Německo z určitých důvodů hledí vyhnouti. Němci vědí totiž, že osudovou otázkou budoucnosti Evropy nerozhodnou takoví spojenci jako Maďaři, Bulhaři a Italové, nýbrž výhradně velcí světoví neutrálové, *Angličani a Američani*. Vedle toho je tu ovšem ve hře jedna velká neznámá, *sovětské Rusko*. Obtíž německé zahraniční politiky je nyní ovšem právě v tom, jak takové dvě krajně odlišné veličiny jako je USA a SSSR, uvést na společného jmenovatele. Curtius zmínil se ve své řeči výslovně o nezbytnosti dobrého poměru k oběma, ale z Washingtonu došlo v zápětí radikální ohrazení proti tomu, aby Spojené státy byly zatahovány do jakékoli stranické formace. *Amerika snaží se úzkostlivě zachovat si postavení naprosto nezávislé* právě proto, aby mohla v rozhodném okamžiku uplatnit zase rozhodující vliv, jako tomu bylo v r. 1917.

Němci nemohou se ostatně zatím pouštět do vysokých problémů politických, dokud nemají vyřízeny své *nesnáze finanční*. Revise, která jest stále nejvíce aktuální a nejvíce naléhavá, je přece jen *revise reparační*. Němci dostali sice teprve před nedávnem slevu, která se ročně vyjadřuje sumou 700 milionů říšských marek, ale mohou se právem odvolat na katastrofální změny na mezinárodním trhu, které se právě mezitím udály. Zhodnocení ceny zlata a tudíž současné znehodnocení cen zboží *zvýšilo* automaticky reální hodnotu reparačních platů asi o *dvacet procent*. Tedy to, co novým plánem na jedné straně získalo, na druhé straně zase ztratilo. Přitom do milionů jdoucí *nezaměstnanost německého lidu* ohrožuje samy základy hospodářské a sociální existence národa. Německo nemůže však nadále chtít snižovat reparace tou methodou, že prostě větitelé budou nuceni k vyrovnání. Nový plán Youngův zavádí docela určité formy, v nichž se případné platební nesnáze říše mohou řešit. Reparace rozpadají se ve dva díly, první nechráněný, který znamená asi třetinu, plyne ve prospěch válečných poškozenců v pravém slova smyslu, států se zpustošeným územím, druhý, který zůstává chráněn pro případ krise rozpočtové nebo měnové, je určen na úhradu spojeneckých platů do Ameriky. Na tento druhý větší díl tedy může Německo žádat moratorium. *Zastavení platů v důsledku takového moratoria bude se však týkat posledního válečného činitele — Ameriky*. Revise reparační nabývá tedy dnes povahy *revise mezinárodního válečného zadlužení vůbec*. Kdyby Německu měly být platy dále snižovány, mohly by být snižovány výhradně na úkor pramenů, určených Americe a tedy prostředkem snížení mezinárodních dluhů. Bývalý guvernér říšské banky dr. Schacht vykonal za tím účelem již *propagační*

cestu po Spojených státech, a třebaže přirozeně nenašel valné sympatie pro myšlenky, dotýkající se tak citelně amerických kapes — tím citelněji, že soudobá krise neušetřila ani amerického rozpočtu, který po prvé zas po dlouhé době octl se v nerovnováze — lze soudit, že Yankeeové dovedou se jako dobří obchodníci přizpůsobit poměrům svých klientů.

Volby přinesly v Rakousku rozhodnutí tak zřetelné, že nebylo možno pochybovati o důsledcích, které třeba z něho odvodit při konstrukci nové vlády. Ale pravice křesťansko-sociální strany, která se pokusila uchvátiti moc ve spolku s heimwehry, domnívala se, že může přece jen uniknouti následkům porážky podržením osmi zástupců heimwehrů ve vládě. Pouhá koalice středního bloku Schoberova se stranou křesťansko-sociální nedává totiž většiny dosti mocné a jakákoliv spolupráce s »marxisty« považuje se v Rakousku za vyloučenou. Strany, spojené pod vedením Schoberovým, zůstaly však pevně ve svém odhodlání nevstoupiti do žádného kabinetu, který by nesúčtoval docela rozhodně s protidemokratickými živly a experimenty a vyžadoval především *demisi Vaugoinovu*. Strana křesťansko-sociální má také silné křídlo demokratické, vedené ve Vídni poslancem *Kunschakem*, v alpských zemích vorarlberským zemským hejtmanem *drem Enderem*. Také sám prezident republiky *Miklas* je přesvědčený demokrat, který vytkl pro tvoření nové vlády směrnicí, vylučující předem tendence mimo-parlamentní. V poslaneckém klubu křesťansko-sociálním nebylo ovšem možno dosáhnouti většiny proti heimwehrům a pro nepřímou spolupráci se sociálními demokraty, ale na druhé straně odmítly se tu přece jen à limine dosavadní hitlerovské nálady. Sestavením nového kabinetu po demisi, ke které Vaugoin byl donucen, pověřil prezident právě vůdce rakouské konservativní demokracie *dra Endera*. Sestavení kabinetu Enderova setkalo se však s obtížemi, poněvadž Schoberův blok trval na vydání ministerstva vnitra a policejního aparátu do rukou svého chefa, bývalého kancléře a vídeňského policejního presidenta. Poněvadž měl býti zároveň zástupcem předsedy vlády, poukazovali křesťanští sociálové, že by se tím soustředila v jeho rukou neobyčejná moc, zvláště když Ender sám odmítal převzítí mimo předsednictví jakýkoli resort. Teprve v poslední chvíli podařilo se osobní rozpory překonati tím, že ministerstvo vnitra dostal jiný poslanec středu. Nová vláda má sice jen dvouhlasovou nadpoloviční většinu v Národní radě, ale může býti jista, že *sociální demokrati nepoženou oposici proti ní do krajnosti*, i když pro první dobu nebude možno mluvit o žádné kooperaci. Hospodářská tíseň, doléhající na Rakousko mimořádnou měrou, nutí ovšem všechny rozvážné živly, aby se semkly k obraně bez ohledu na stranické diference.

Vláda Tardieuova, která dosud vzdorovala všem útokům oposice s poměrným zdarem, ač se ujišťovalo, že je to jen nedostatek náhrady, který nutí sněmovní střed k věrnosti, octla se *v krizi* v důsledku *úpadku jedné z nejstarších pařížských bank*, kterou poněkud lehkomyšlně protěžovalo ministerstvo spravedlnosti. Ministr *Peret* musil odvoditi okamžitě příslušný důsledek demisi a chef vlády povolal na jeho místo známého finančního spolupracovníka *Poincaréova Cheronu*, jehož naprostá integrita a přísná šetrnost se obecně uznávají a doporučují. Cheronovi se nepodařilo zadržeti parlamentní vlnu nespokojenosti, oposice vymohla si však přece jen ustavení vyšetřovací komise, která je vládním stranám krajně nepohodlná. Ministerský předseda hrozil, že mohou vyjít na jevo i věci, nepřijemné stranám levicovým, ty se však nedaly odstrašiti, poněvadž finanční skandály jsou zřejmě vždy hrozivější pro ty, kdož jsou u moci, nežli pro ty, kteří jedí tvrdý chléb oposice. V senátu ztratil kabinet většinu a podal demisi. Nástupce hledá se obtížně. Dvojí pokus *Barthouův* a *Lavalův* již ztroskotal. Jediná záchrana spatřuje se ve jménu: *Poincaré*, kterýby ovšem svou většinu hleděl rozšířiti *směrem do leva*. Poincaré libuje si ve vládách všenárodních a nyní jest rozhodně zas jednou situace, která vyžaduje »union sacrée«. Francie cítí se ohroženou vzrůstající mocí a neklidem Německa, zbrojí nejen vojensky, nýbrž i hospodářsky a finančně a potřebuje také důvěry mezinárodního světa.

Vláda sovětlů vyzná se mistrně v aranžování politických procesů, které představují důležitou součást její propagandy vnitřní i zahraniční. Celý úspěch komunistické revoluce je založen na neustálém psychologickém vlivu na masy, které musí býti udržovány ve víře, že jsou obklopeny nepřáteli, že

jím jde o život a že musí proto zoufale pracovat a neochabovat před žádnými překážkami a pod žádným hmotným i mravním útlakem. V cizině pak musí se stále znovu budít sympatie ostatního proletariátu a udržovat dělnictvo v pohotovosti pro případ ohrožení novou intervencí. Nyní jest zas jednou celá ruská revoluce v kritické soutěsce. *Velkolepý plán industrialisační*, rozpočtený na pět let, se *hatí*. To neznamená jen další odklad směnky, vystavené na budoucí socialistický ráj, nýbrž přímé ohrožení katastrofálním zmatkem a rozvratem v důsledku nedůvěry, kterou masy by musily k vedení jak osobně tak zásadně pojmouti. Vláda sovětů hledá tedy nějaké obětí beránky, na něž by mohla neúspěchy svěstí. Dříve byli to *kulaci*, na něž padala veškerá tíha podezření a nenávisti ruského proletariátu. Nyní, když i kulak jako třída byl zničen a ruskému hospodářství se tím nepomohlo, nýbrž uškodilo, nezbývá již nikdo jiný, než *průmyslový technik*, specialista, který jako poslední reprezentant buržoasie, jako přežitek starého světa zůstává v hospodářském procesu nepostradatelný. Tento buržoa, již od Lenina výjimečně tolerovaný ba hýčkaný, ocitá se nyní v trapné situaci, poněvadž jeho výjimečné postavení musí obracet na něho přirozeně nemilou pozornost. Strádající dělnictvo musí mu záviděti jeho lepší životní míru a musí jej považovat za cizí těleso v komunistickém organismu. Od toho jest již jen krok k hlubokému podezření, že nebude jistě dalek kontrarevolučních směrů. Nemůže mít zájmu na zdaru práce, určené dělníkovi, musí sympatisovat s těmi, kdo se takového grandiosního efektu, jakým by byla ruská sovětská Amerika, obávají. Široké vrstvy komunistické strany ruské mohou tedy býti snadno žalobou přesvědčeny, že ti profesori a inženýři, kteří zasedli na lavici obžalovaných v Moskvě, jsou opravdu nebezpečnými zrádci a protirevolucionáři, kteří v dorozumění s emigrací a zahraničními nepřáteli vědomě poškozují pětiletku a sabotují všechnu hospodářskou práci v Rusku. Tím může býti dána sovětskému proletariátu zas jistá silná injekce, aby ještě nějaký čas vytrval v nerovném zápasu s přírodou a zůstal pod vlivem svého fantastického snu. Na západě neznepokojuje se nikdo valně obviněním, které se tu vyskytuje ze spoluviny jmenovitě francouzských státníků a generálů, poněvadž to všechno patří k věci. Moskevský proces je *určen pro domácí potřebu* a možno jej hodnotiti jen jako doklad krise, postupující k jedině logickému rozuzlení.

V Londýně zasedá pod předsednictvím samotného ministerského předsedy *velká indická konference*, jejímž úkolem jest vypracovati *nárys ústavy* tohoto příštího nejmladšího *dominia*. V Anglii jsou si již vědomi toho, že pouhými odkazy na budoucnost není možno Indii dále sytit, že je nutno provést něco ihned, i když cesta k nezávislosti tohoto lidnatého a nesmírně pestrého polokontinentu bude ještě dlouhá a vyznačena četnými zastávkami. Indická knížata, která ovládají třetinu Indie, prohlásila ochotu podříditi se novému režimu, budou-li přitom jejich práva dostatečně zajištěna. Rovněž mohamedáni spolupracují pozitivně v Indii, třebaže dosud nebyla nalezena uspokojivá základna pro řešení vzájemného poměru. Jediné východisko z těchto komplikací jeví se v důsledné *federalisaci Indie* ve vytvoření samostatných státních útvarů podle přirozených podmínek zeměpisných, etnografických a náboženských, které by byly spojeny v jednotném celku pod anglickou ochranou. Jako prostředkovatel mezi rozmanitými a různorodými živly mohou Angličani ještě na nedohlednou dobu se uplatniti. Jde jen o to dáti této ochraně takový ráz, aby se tím Indové necítili poníženi, aby to byla také dobrovolná kooperace jako je tomu mezi bílými dominiemi a mateřskou zemí. Anglie potřebuje především *konsumní síly* indických milionů a tu si může zajistiti nejspíše, když je politicky osvobodí.

Dr. Rudolf Procházka.

LITERATURA.

DIX ANS DE COOPÉRATION INTERNATIONALE. Préface par Sir Eric Drummond Genève, Société des Nations 1930. 628 str. 7·50 šv. fr. (pro Čsl. ca 45 Kč., kom. Topič.)

Knih, již vydal Sekretariát Společnosti národů, má vyličiti dílo Společnosti národů za prvních deset let jejího trvání. Nechce podávati její dějiny, nýbrž pouze hlavní události, jež vyznačovaly toto období, dosažené úspěchy a metody, jimiž se jich dosáhlo.